
QUATRE-CENTS ANIVERSARI DE LA CONSTRUCCIÓ DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT JOAN BAPTISTA DE VALLS (1583-1983)

per Francesc Olivé i Ollé

El fet d'escaure's, per aquestes dates, el quatre-cents aniversari de l'acabament de les obres de construcció de l'actual temple parroquial de Sant Joan —abans ja existia un temple parroquial de dimensions més reduïdes sota la mateixa advocació—, ens convida a publicar unes notes de divulgació històrica sobre la construcció d'un edifici tan característic a la nostra ciutat. D'altra banda, som conscients que amb el present treball no aportem grans novetats per als estudiosos, ja que les fonts de què hom disposa per a l'estudi de l'esmentada construcció ja les féu servir Francesc Puigjaner a la *Historia de la villa de Valls* i, especialment, mossèn Eusebi Ribas i Vallespinosa per a la seva *Monografia de la Iglesia Parroquial de Sant Joan Baptista de la ciutat de Valls*, premiada als Jocs Florals de l'any 1911.

Un marc econòmic de l'època

La construcció de l'església nova de Valls es va fer entre el 1570 i el 1583. Aquests tretze anys s'inclouen dins un període econòmic-financer del regnat de Felip II molt ben definit, i que afavorí sensiblement el Principat. Una visió general de la política econòmica que caracteritzà l'esmentat monarca, ens ajudarà a descobrir més i més l'època en què es bastí l'obra.

A començaments del segle XVI, el corrent d'or i de plata que establí Espanya, entre Amèrica i Europa, sortia de la Península, després d'haver-se comercialitzat a les grans fires Castellanes, per l'eix Laredo-Anvers. Però, l'esclat de la revolta a Flandes, l'any 1566, i l'hostilitat del cors anglès envers les naus biscaïnes, féu molt insegura aquesta ruta oceànica. La Mediterrània es convertí a partir d'aleshores, en el gran centre d'atenció. Amb tot, hi persistia el perill turc; però, l'apaivagament de les repúbliques italianes, permeté, a Espanya, preveure la veritable amenaça turca que, des de la presa de Trípoli, l'any 1551, pretenia dominar la Mediterrània central. El 1565, els turcs foren rebutjats de Malta, i alhora, els deturaren en la seva expansió

cap a la part occidental del Mediterrà. Sis anys més tard, a Lepant, l'esquadra de la Santa Lliga, obtingué una celebrada victòria, però, a la pràctica, només arribà a establir un equilibri de forces i un repartiment de la mar en zones d'influència. Aquesta política mediterrània facilità que, en el vincenni 1570-1590, la ruta monetària del nord s'encaminés cap a Barcelona, i d'allí, vers Gènova.

El retorn dels circuits comercials a Barcelona, després de la desfeta del segle XV, portà un ressorgiment econòmic arreu del Principat. La represa, si bé generalitzada, fou, potser, més espectacular en el camp de la indústria. Les activitats tradicionals en especial les relacionades amb el món de la llana, tornaren a gaudir d'un bon moment. Els gremis, les corporacions d'oficis i les confraries es multiplicaren i es desdoblaren: barretinaires, perxers, daguers, galoners, cordoners, carders, etc...

També, al Camp de Tarragona, hi arribà la prosperitat. Conreus d'aplicacions industrials, com el del cànem, feren la seva aparició a les hortes del Francolí i del Gaià. A Valls, van renéixer les antiquíssimes indústries de la draperia ⁽¹⁾ i de la blanqueria, les quals, necessitades de braços, atreïen un considerable corrent migratori.

El creixement demogràfic era important. Els estralls de la pesta del 1348, que reduí Valls a un terç dels seus homes, quedaven ja molt enrera; ara, la vila es situava entre les set poblacions de Catalunya que més habitants tenien. Els 665 focs que al Fogatge de 1553 s'assignaren a Valls, la col·locaven com la segona ciutat més poblada del Camp, ja que Tarragona, amb els seus 847 focs, la superava àmpliament, però no pas, Reus, que tan solament en comptava 545. Valls, constituïa, doncs, un notable nucli urbà que, juntament amb els seus agregats de Fontscaldes, Masmolets i Picamoixons, agrupava el quaranta per cent de la població comarcal. ⁽²⁾ Al mateix temps, les poblacions de menys de dos-cents focs suposaven la meitat dels habitants de la comarca, la qual cosa feia que existís un gran equilibri comarcal entre el món rural i el món urbà. Al Tarragonès, durant la mateixa època, la capital, polaritzava el 47 per cent comarcal.

Malgrat la relativa prosperitat de darreries del segle XVI, diversos factors aliens a la pròpia activitat econòmica, la pertorbaren constantment. La inflació en els preus dels productes de primera necessitat, les secades, les caresties de forments, les incursions corsàries, etc. ⁽³⁾ feren insegur aquell desenvolupament, i ens expliquen que a Valls que comptava amb unes set-centes cases, la majoria fossin pobríssimes. ⁽⁴⁾

El procés de construcció

El gran augment de la població vallenca, i l'atracció que la vila exercia sobre els pobles circumveïns, féu que l'antiga església de St. Joan esdevingués insuficient per a encabir la munió de fidels que s'hi aplegaven els diumenges i les diades solemnes de festa, la qual cosa obligava a molts, a *restar defora sens poder interbenir en los oficis divinals, sermons i profesons*. ⁽⁵⁾

Aquesta manca d'espai, dins de l'església, esdevenia un problema important en una societat on els valors espirituals i les pràctiques religioses menaven, en gran part, la vida quotidiana. Per tal raó, l'any 1569 la Universitat de la Vila, conscient de la deficiència, es plantejà de ferm construir una església nova. El Consell General, celebrat el diumenge de la Santíssima Trinitat, dia 5 de juny d'aquell any ⁽⁶⁾, recollia les determinacions d'anys anteriors les quals palesaven la necessitat de bastir un temple nou, ja que després de *fetes trases i visuras diverses vegades y que moltes vegades sena parlat* ⁽⁷⁾, no s'havia fet res. Aleshores, tot aprofitant el pas per la vila del prestigiós mestre de cases barceloní, Bartomeu Roig, que anava de camí a Tortosa per tal de construir les fortificacions dels Alfacs i de Salou, els Jurats de la vila, li consultaren quin era el lloc més adequat per a edificar l'església parroquial. Ell, després de

considerar diferents emplaçaments, reconegué que el millor lloc i el més còmode per a la població, era el mateix on estava emplaçada l'antiga església parroquial. La proposta del mestre Roig, l'acceptà tot el Consell amb el beneplàcit i l'aprovació del Rector i de la Comunitat de Preveres. Tots plegats volien la nova església d'una sola nau, tan gran i tan bella com fos possible fer per tal que els forasters i les noves generacions no els acusessin de pobres d'ànim, així com també, perquè l'antiga *és tan estreta y miserable que noy podem estar*.⁽⁸⁾ També s'acordava designar els prohoms Marc Mestre, Antoni Lloreda i Joan Carbonell, i el jurat en cap, Joan Voltor, per anar a Barcelona a prendre model de les principals esglésies d'aquella ciutat com eren la Seu, Santa Maria del Mar, l'església del Pi, Sant Francesc, Santa Caterina i Sant Agustí. N'havien de fer visures i memorialis per a poder deliberar la més adient per a la vila de Valls.

El 29 de juny, els jurats informaren el Consell que ja s'havia portat a terme la diligència d'anar a Barcelona per a veure les diverses esglésies.⁽⁹⁾ Després de rebre els bons consells i l'ajut dels vallencs residents a Barcelona, Guillem Guirzes, Antoni Palau, Mateu Cerveró, Salvador Marquès i Antoni Mora, els comissionats s'inclinaren a proposar que la millor església d'una sola nau que havien vist a Barcelona i ensem la que més convenia a la vila, era l'església del Monestir de St. Agustí.⁽¹⁰⁾ D'altres de més grans, com l'església del Pi, s'havien refusat per considerar la seva construcció defectuosa en apreciar el moviment que havia sofert l'obra.

Elegida, doncs, l'església que havia de servir de model de la nova construcció, es redactà una primera capitulació de l'obra, que després d'haver-la llegida el Consell es presentà als mestres Bartomeu Roig, pare i fill. Aquests, fixaren el cost global de l'església en 22.000 ducats.⁽¹¹⁾ Els prohoms i els jurats de la vila trobaren el preu excessiu i després de negociacions i de regateigs, aconseguiren que s'ajustés a 25.000 lliures. No satisfets encara, el Consell acordà prendre's quinze dies per a cercar d'altres preus i donar una resposta al pressupost presentat.

Diverses còpies d'aquella capitulació s'enviaren junt amb un cartell a manera de crida pública, a les ciutats de Barcelona, Lleida, Tarragona, Tortosa, Montsó i Barbastre. La capitulació convocava els mestres de cases de les ciutats esmentades a l'encant i a l'adjudicació de les obres de la església nova i de la paret del fossar que s'havien de construir a Valls. Hom anunciava la subhasta a la vila de Valls per a la festa de la Mare de Déu d'agost.

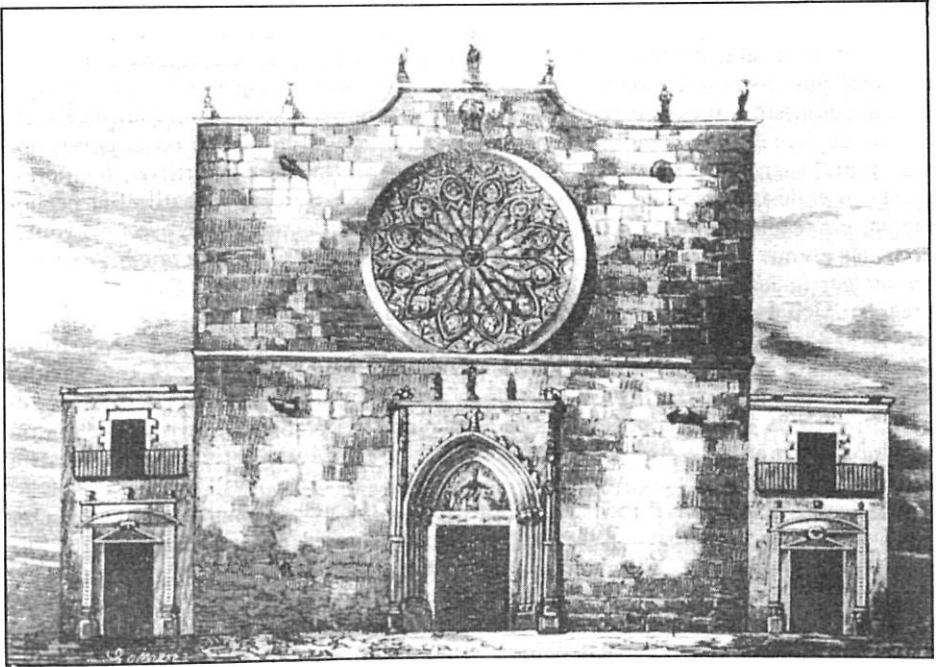
El diumenge 14 d'agost, el Consell General de la vila nomenà una comissió de dotze persones –quatre per a cada mà–, que junt amb els tres jurats tenien la facultat de pactar, de concordar i de cloure el preu de l'obra de l'església i del mur del cementiri, així com la de fixar els terminis de les pagues, les clàusules, les obligacions i els drets de la Universitat.⁽¹²⁾ L'endemà, dia 15 d'agost del 1569, en sortir de les vespres, congregat el poble a la plaça de les Quarteres, el veguer de la vila, Joan Castellar, per manament del jurats començà l'encant de l'obra. Hi acudiren el mestre Font de Tarragona, que acabava de bastir el castell de la Torredembarra, propietat del senyor Lluís d'Icart, Batlle General de Catalunya;⁽¹³⁾ el mestre Francesc Aragonès, constructor de l'església de Barbastre; el mestre de la Seu de Lleida, i, els mestres Bartomeu Roig, pare i fill, de Barcelona, que ja havien intervingut en la preparació del projecte i havien, també, fixat un primer cost estimatiu de l'obra. Els mestres de Lleida i de Barbastre es comprometeren a fer l'obra per 26.000 lliures, el cost ofert pels mestres Roig fou de 25.000 lliures, tal com ja havien calculat uns quants mesos abans; i el mestre Font de Tarragona s'obligava a fer-la per 24.000 lliures. Els pressupostos segons criteri dels prohoms, eren molt exagerats, raó que féu ajornar l'adjudicació fins l'endemà per tal de tenir temps de reconsiderar les propostes.

El setze, diada de Sant Roc, a les vuit del matí, tornaren a encantar l'obra. Llavors, els mestres de Tarragona i de Barbastre rebaixaren progressivament el preu fins a vint-i-dues mil lliures, però, els jurats, considerant que els mestres Roig eren els més hàbils i experts, els feren saber d'amagat que volien ajustar amb ells l'obra per a la qual cosa convenia que fessin una oferta adient. En conseqüència, Bartomeu Roig, proposà construir l'església, i la paret del cementiri per 21.500 lliures. D'aquesta manera s'adjudicà l'obra per unanimitat i amb el beneplàcit de tot el poble. Aquell mateix 16 d'agost de 1569, a la Casa del Consell, en presència del notari de Valls, Gabriel Alsina i actuant de testimonis Joan Montserrat i Antoni Armengol de Puigpelat, i Pere Tarrés del Catllar, se signà la capitulació de l'obra de l'església, entre la Universitat de Valls i els mestres de cases Bartomeu Roig, pare i fill, de la ciutat de Barcelona. ⁽¹⁴⁾

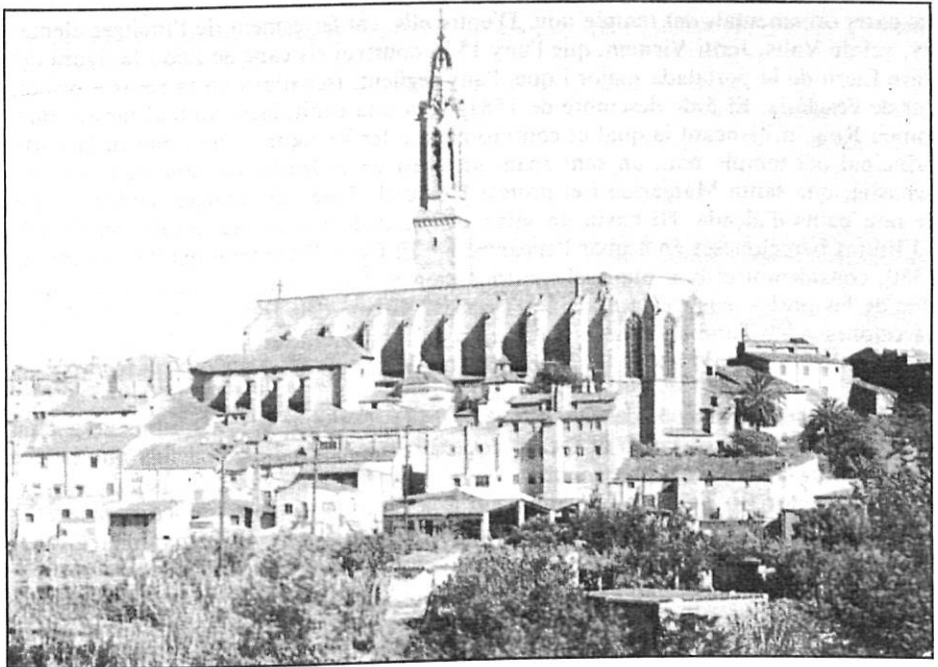
Les obres començaren el dia de la Mare de Déu de setembre d'aquell any 1569. S'iniciaven amb els fonaments del mur talussat que, aixecant sobre el camí ral que vorejava la vila, havia de sostenir el terraplè on s'hi havia de bastir l'església, i on s'hi havia de fer el fossar nou o cementiri de la població. La paret havia d'anar des de l'església de Sant Miquel, –l'actual capella dels Dolors–, fins a trobar la primera torre de la muralla en direcció al Portal Nou. El 17 de gener de 1570, diada de Sant Antoni, amb tota solemnitat i després d'oïr missa a l'església de Sant Antoni, que era a prop, els jurats i els prohoms en companyia dels mestre Bartomeu Roig visuraren la profunditat dels fonaments i col·locaren la primera pedra de la paret del cementiri *amb molta alegria y bona esperança.* ⁽¹⁵⁾ Pràcticament, un més després l'onze de febrer d'aquell mateix any, *se donà principi y se posa la primera pedra en lo fonament de la obra de la tant desitjada yglesia nova parroquial...* ⁽¹⁶⁾ El vicari, Joan Ballart, celebrà un ofici *a cant d'orgue y sermó* ⁽¹⁷⁾, que, un cop acabat, donava pas a la solemne processó, presidida pel rector, per la comunitat de preveres, pel batlle i pels prohoms, i seguida del poble fidel. La processó pregava pel bon acabament d'aquella obra que, llavors, tot just començava. La primera pedra era un carreu de marbre blanc on s'hi havia esculpit la creu de Sant Joan. El carreu el dipositaren al lloc sobre el qual s'aixecà el portal major de l'església. Durant tot aquell dia, moltes senyores baixaren als fonaments per tal de besar amb tota devoció la pedra, i, ensems, deixar les seves almoïnes per a l'obra.

Per tal de poder finançar la construcció, el 31 de juny de 1571, la Universitat sol·licitava al Papa Pius Vè, de disposar, durant vint anys, de les Causes Pies que hi havia a la vila, tant de les destinades a caritats com de les que eren aplicades a donzelles a maridar, les quals, en conjunt, redevien unes 235 lliures de pensió anual. En aquesta petició, s'al·legava que el Papa Pau IIIer., l'any 1548, ja havia concedit aquesta gràcia a la vila de Reus, amb motiu de la construcció de la Prioral de Sant Pere. Hom, també, demanà, a l'arquebisbe de Tarragona, que renunciés, per cinc anys, a les rendes que rebia de Valls per tal de destinar-les a la construcció de l'església. El cost de l'obra, com hem dit abans, s'havia ajustat per 21.500 lliures, però el Consell calculava que el valor total, comptades les expropiacions de les cases que va caldre enderrocar, els ornaments, les vidrieres, etc., seria d'un es 49.000 lliures, raó per la qual, es veié obligat a fixar noves impositcions i talls. Així mateix, aconseguí que durant un període de dotze anys els vectigals de la carn els abonessin també els clergues, els quals, n'estaven exempts.

El 18 de juliol de 1570, a requesta dels mestres constructors, els Consellers, els Jurats, i el Batlle es personaren a l'obra per tal de donar la seva aprovació als assentaments i a l'escairat dels fonaments del nou temple. Les obres en aquest primer pe-

Gravat de la façana de l'església de Sant Agustí Vell de Barcelona (IMH. B 5600).

Visió de conjunt de l'exterior de l'església de Sant Joan de Valls (Foto: Arxiu).

riode, avançaren amb entusiasme i sense gaires dificultats. Ja el 6 d'agost de 1571, davant la necessitat d'enderrocar l'antiga església parroquial, que segons el projecte quedava dins el perímetre de la nova, es traslladà el culte a l'església de Sant Miquel. Una solemníssima processó portà el Santíssim Sagrament, sota tàlem, des de l'antic temple de Sant Joan a l'església de Sant Miquel, a la qual hi havien posat portes noves, altars, sagrari, i hi havien eixamplat el cor, per tal de convertir-la, temporalment, en església parroquial. La processó, la presidí la clerecia, el batlle i la prohomenia, els seguien les confraries, amb els seus estendards, amb les creus i els gonfons, els gremis i tot el poble *que bayxant per les voltes de la badia al carrer major, pujant per la plaça del blat y baixant per la costa* ⁽¹⁸⁾, arribaren a Sant Miquel on pregaren Déu de poder veure acabat el temple nou. ⁽¹⁹⁾

A banda de l'antiga parroquial, va caldre enderrocar d'altres cases per a bastir l'església nova. La Universitat de la vila, per tal motiu, comprà les cases anomenades de na Falina que eren contigües a l'església vella i en el lloc on s'havia d'aixecar el portal major; la casa dels beneficiats de Sant Nicolau i de Santa Caterina que era on hom eregí el cap de l'església, el presbiteri i la sagristia; i uns patis i corrals situats a la vora de l'església de Sant Miquel.

La construcció anava endavant a bon ritme si bé es presentaren algunes discrepàncies entre la Universitat i els mestres constructors en no ajustar-se, aquells, als pactes de la capitulació. La primera controvèrsia se suscità l'any 1571, quan el mestre Bartomeu Roig assentava el presbiteri sobre terrenys moguts i emprava argamasses defectuoses. Cinc anys després, els mestres de la fàbrica de l'església tornaren a ésser requerits per la Universitat perquè volien utilitzar pedra de la pedrera del Codony, la qual, per la seva salinitat, era dolenta, en lloc d'emprar la convinguda del Coll de Lilla.

Avançada ja la construcció, hi intervingueren diversos artistes a l'hora d'obrar les parts ornamentals del temple nou. D'entre ells, cal fer esment de l'imatger alemany, veí de Valls, Jordi Virman, que l'any 1576 construí els caps de lleó i la figura del Pare Etern de la portalada major i que, l'any següent, treballava en la rosassa principal de l'església. El 5 de desembre de 1581 signà una capitulació amb el mestre Bartomeu Roig, mitjançant la qual es comprometia a fer les figures que ornaven la porta principal del temple nou; un sant Joan, un Crist en el Jordà, un sant Pau, un sant Sebastià, una santa Margarida i el profeta Ezequiel. Totes les imatges havien d'ésser de nou pams d'alçada. Hi havia un salari estipulat de 5 sous per dia de treball més 40 lliures barceloneses en acabar l'encàrrec. ⁽²⁰⁾ El Consell General del 23 de juny de 1580, considerant el bon ofici del mestre fuster de Valls, Jaume Llopis, li féu encàrrec de les portes dels tres portals de l'església. El cost dels treballs fou de 50 lliures barceloneses. ⁽²¹⁾ També, durant aquells anys, el mestre vidrier Jaume Carnobal obra els vitralls que valorats en 1000 lliures s'havien de co-locar als finestrals i a la rosassa. ⁽²²⁾

L'obra era quasi acabada pel Corpus de 1581, festivitat, que els jurats volgueren celebrar al temple nou, però el rector s'oposà a inaugurar l'església fins que no fos totalment acabada. Els prohoms adreçaren una queixa a l'arquebisbe pel greuge que els féu el rector. ⁽²³⁾ Tal com era convingut a la capitulació de la fàbrica s'enviaren a cercar els mestres d'obres Antoni Casanoves de Lleida i Antoni Primay de Tarragona per tal de supervisar la bona traça de la construcció. Foren del parer que no era possible de construir el campanar damunt de la porta lateral com estava projectat, raó per la qual no es bastí, i consideraren que l'absis no s'ajustava al de l'església de Sant Agustí. Va caldre refer els «peus drets» o pilastres fins l'arrencada dels arcs principals de pedra picada. ⁽²⁴⁾

Arribem finalment a l'any 1583, quan es donà per acabada l'obra. Els darrers mesos s'havia requerit altra vegada el mestre constructor perquè volia enrajolar l'església i no empedrar-la com era convingut. L'última mesada de 112 lliures, la cobrà el mestre Bartomeu Roig el dia 23 d'abril d'aquell any de mans dels jurats: el metge doctor Jaume Arrufat, Andreu Virgili, i Benet Anguera, segons consta en una època signada davant el notari de Valls, Miquel Ortells, que actuava en substitució de Lluís Barbarà.⁽²⁵⁾ Aquest document donava per acabada aquella obra que el 1569, s'havia contractat per un duració de dotze anys, que, en realitat, però s'allargà fins a tretze anys.

Fins avui no s'ha trobat cap document que faci referència a la benedicció, a la consagració o a la inauguració del temple parroquial nou. Tot ens fa pensar, però, que cas que s'hagués fet alguna cerimònia d'inauguració, degué ser senzilla, per raó de la gran carestia que aquell any patia la vila, a causa d'una persistent secada.

* * *

La construcció del temple parroquial nou de Sant Joan Baptista de Valls s'esdevingué en una època de prosperitat general, que, a Valls, es manifestà en un gran impuls constructor i urbanístic, ja que, durant l'últim quart d'aquell segle XVI, s'aixecaren, simultàniament, a càrrec del Comú de la vila, la casa del Pallol, la Casa de la Vila, el convent dels Caputxins, el pont del riu Francolí, la paret del torrent de Sant Francesc (conegut per torrent de Malarriga), i el convent-monestir de Sant Francesc. D'entre tots aquells edificis, el temple parroquial nou de Sant Joan fou, però, l'obra més significativa. La perspectiva històrica amb què celebrem aquest mes el quatre-cents aniversari de la seva construcció, ens permet d'apreciar que l'aspiració inicialment plantejada pels preveres i pel Consell a fi que la construcció fos digna de la vila de Valls i que les noves generacions no els poguessin acusar de pobres d'ànim, fou a bastament assolida.

Valls, març del 1983.

NOTES

1. El catorze de desembre de 1591 es fundà a Valls la nova cofraria dels carders sota la invocació de santa Llúcia. Fins aleshores, havien estat integrats a l'antiga confraria de Sant Eloi, que agrupava ferrers, calderers, alabarders, cantirers, serrallers, pedranaylers, argenters, banyers, cellers, fonadors i buidadors. Cf. AHAT, RN. c/34. Any 1591. fol. 294 r.-v. Vegeu també, GABRIEL SECALL I GÜELL, *Els drapers medievals de Valls*, «Cultura» Valls, abril i maig 1982; i JOAN PAPELL I TARDIU, *La confraria de paraires de llana de Valls*. Notícia Històrica. «Acta Mediaevalia» vol. 2, Barcelona, 1981, pàgs. 133-142.
2. JOSEP IGLÉSIES, *El Fogatge de 1553*, Barcelona 1979; t.1. pàg. 118.
3. Durant l'hivern de 1573 féu molt de fred. Les gelades mataren molts d'arbres i d'animals. JOSEP IGLÉSIES, *El Pare Gil i la seva Geografia de Catalunya* Barcelona 1954; pàgs. 295-296.
A Valls, el Consell General del vint-i-set d'abril de 1581, acordà fer recompte de les armes i organitzar-se en vint-i-cinquenes davant l'amenaça d'unes galeres sortides d'Algèria. AHMV. Consell, c/4 núm. 8: *Llibre del Consell 1579-1610*; fol. 12 v.
4. AHMV. Església, c/1 núm. 2: *Llibre de la fabrica dela Yglesia nova en lo qual se conten las personas que foren elegides per dit effecte y todas las determinacions de aquells*; fol. 3r.
5. *Ibid.*, fol. 2r.
6. F. Puigjaner en la *Historia de la villa de Valls* (pàg. 154), i mossèn E. Ribas en la seva *Monografia de la Iglesia Parroquial de Sant Joan Baptista de la ciutat de Valls* (pàg. 15), donen el dia 5 de maig com a data de reunió d'aquell important Consell on es decidí la construcció de la església nova. Ambdós, recullen la notícia del *Llibre de la fabrica dela Yglesia nova*... on són transcrits els acords d'aquella reunió, però, amb la datació equivocada d'un mes. Consultat el llibre d'Acords del Consell corresponent a l'any 1569, veiem que es reuní el 5 de juny. D'altra banda, el 5 de maig de 1569, no s'escaigüé en diumenge, dia de la setmana que el Consell tenia per costum de reunir-se. Cf. AHMV. Batllia, Juradia, Consell, reg. B: *Llibre mitjà del Consell (1552-1679)*; sense foliar. (Acords del 5 de juny de 1569).

7. *Ibid.*, (Acords del 5 de juny de 1569)
8. *Ibid.*, (Acords del 5 de juny de 1569)
9. *Ibid.*, (Acords del 29 de juny de 1569)
10. L'església del monestir de Sant Agustí es bastí l'any 1309 a l'antic barri de Ribera de Barcelona. S'enderrocà l'any 1716 junt amb moltes d'altres cases d'aquell barri per tal d'edificar la Ciutadella. Algunes de les dependències del monestir s'aprofitaren tot englobant-les dins les construccions d'aquella fortalesa aixecada per l'enginyer Pròsper Verboom l'any 1720. Cf. JOSEP M. MARTÍ I BONET, JOSEP M. JUNCÀ i RAMON, LLUÍS BONET i ARMENGOL, *El convent i parròquia de Sant Agustí de Barcelona. Notes històriques*, Barcelona, 1980; pàgs. 7 i 10.
11. La moneda d'or anomenada ducat oscil·lava la seva equivalència al voltant d'una lliura i mitja, és a dir, d'uns 30 sous. Cf. J.H. ELLIOT, *La revolució catalana 1598-1640*, Barcelona 1966; pàg. 531.
Segons aquesta valoració, la taxació feta pels mestres Bartomeu Roig pujava unes 33.000 lliures (moneda barcelonesa).
12. Formaren la comissió que estipulà la capitulació, el contracte i el preu fet de l'obra les persones següents: *mà major*: Joan Voltor, jurat, Joan Carbonell, Jaume Arrufat, Antoni Lloreda, i Marc Mestre; *mà mitjana*: Nadal Martorell, jurat, Joan Montagut, Llorenç Santapau, Joan Balle i Francesc Vergili; *mà menor*: Montserrat Ayximeno, jurat, Francesc Guerra, Gabriel Company, Lluís March i Joan Sendrós. AHMV. Església, c/1 núm. 2: *Llibre de la fabrica dela Yglesia nova...* fol. 19r. Vegeu també FRANCISCO PUIGJANER i GUAL, *Historia de la villa de Valls*, Valls 1881; pàg. 156.
13. En Lluís d'Icart i Requesens senyorejà completament la vila de la Torredembarra al adquirir l'any 1523, la part que la Corona tenia en la jurisdicció de la vila. En Lluís d'Icart era cosí germà de Lluís Pong d'Icart, l'autor del *Libro de las Grandezas... de la ciudad de Tarragona*.
14. Vegeu a l'Apèndix I, la transcripció íntegra del text d'aquesta capitulació, entre la Universitat de la vila de Valls i els mestres constructors de la nova església.
15. AHMV. Església, c/1 núm. 2: *Llibre de la fabrica dela Yglesia nova...* fol. 35r.
16. *Ibid.*, fol. 35r.
17. *Ibid.*, fol. 35r.
18. *Ibid.*, fol. 38r-v.
19. No pogueren veure acabada l'església, el rector Macià Montserrat, iniciador de la construcció que morí el 21 de maig de 1571; el seu successor, el doctor Jaume Garau, l'òbit, del qual, s'esdevingué el 18 de novembre de 1573, i el mateix constructor, el mestre Bartomeu Roig que morí el 31 de desembre de 1580. L'enterraren a la mateixa església que construïa, al costat de la capella del dolçíssim Nom de Jesús. EUSEBI RIBAS i VALLESPINOSA, *Monografia de la Iglesia Parroquial de Sant Joan Baptista de la ciutat de Valls*, Valls 1913, pàg. 64; i, AHAT.-APV. *Llibre d'Òbits núm. 2 (1562-1596)*, s.f.
20. FIDEL DE MORAGAS i RODÈS, *L'Art, els Artistes i els Artesans a Valls*, «Estudis Universitaris Catalans» Barcelona XIX (1934); pàgs. 293-294.
21. AHMV. Consell, c/4 núm. 8: *Llibre del Consell 1579-1610*; fols. 6v.-7r.
22. F. PUIGJANER, *Ob. cit.* pàgs. 401-402.
23. *Ibid.*, pàg. 162.
24. AHMV. Església, c/1 núm. 2: *Llibre de la fabrica dela Yglesia nova...* fol. 66v.
25. Vegeu-lo transcrit a l'Apèndix II. A banda dels Acords del Consell, és l'únic document original que fins avui es coneix de la construcció de l'església de Sant Joan de Valls. AHMV. Pergamins, núm. 275 (Catàleg MORAGAS), 415x215 mm., *Apoca firmada per lo honorable m^e Bartomeu Roig mestre de la fabrica de l'església de la present vila de Valls per lo compliment del preu de dita fabrica*.

ABREVIATURES

- AHAT. -RN.= Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Registre de Negocis.
 -APV.= Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Arxiu Parroquial Valls.
 AHMV. = Arxiu Històric Municipal de Valls.

APÈNDIX I

1569, agost 16, Valls.

Còpia de la Capitulació de l'església parroquial de Sant Joan Baptista de Valls, feta en presència del notari de Valls Gabriel Alsina.

AHMV. *Llibre de la fabrica dela Yglesia nova...* fols. 22r.-33v.

Die Santi Rochi martiris decima sexta mensis augusti anno á nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, in domo Consilii Ville de Valls.

Capitulació de la obra de la yglesia.

A llaor y gloria de deu omnipotent y dela sacratisima verge maria mare de nostro redemptor é dels beneventurats sant joan batista y santa margarida patrons nostres y de tots los sants y santes del paradís: la universitat y consell de la vila Valls se an determinat fer y fabricar una nova yglesia é sumptuós temple parroquial en lo mateix lloch hon vuy asta edificade, sobre la qual fabrica entre los honorables en joan voltor, nadal martorell, montserrat ayxemeno, jurats, joan carbonell, mestre jaume arrufat, antoni lloreda, marc mestre, joan Montagut, llorens sant-pau, joan balle, francesch vergili, francesch guerra, gabriel company, lluis marc, joan cendrós, en los noms propis y detota la universitat de Valls presents y absents y venidós segons que de son poder consta en lo llibre del consell general tingut y celebrat en la present casa de la vila á XIII del present mes y any ab asistencia y decret de m. francesch prunera balle de part una, y mestre barthomeu rog pare barthomeu rog fill mestre de cases y arquitectura ciutadans de barcelona, de part altra, son astats, fets inhils, pactats fermats y jurats los capitols y pactes següents.

Primerament, Volem é pactem que per los dits mestres bartomeu roig pare y fill sia y ab tota perfecció y bona arquitectura fabricada y acabada una nova yglesia de una navada en lo lloch y siti hon vuy astá situada la vella sots invocasio del gloriós sant joan baptiste prenent la trasa, norma y modello dela alsaria, amplaria y llargaria y capelles dela yglesia del monestir de sant agosti de barcelona empero acceptat ables coses davall escrites so es que sia crescuda quatre pams en llargaria y tres pams en amplaria, y será de llargaria treinta y vuit canes y deu canes de amplaria sense les capelles, com la de sant agosti non tinga sino trenta set y miga dellargaria y nou canes y sinchs pams de amplaria, astrayent les capelles faedores dos pams quiscuna, creyxent la gruyxa dels mitjants y peus drets dels repartiments deles capelles fentles de gruyxa de una cana, com las de sant agosti non tinguen sino sis pams, restant las capelles ab vint y dos pams de amplaria, com las de sant agosti ne tinguen vint y quatre, tindran vint pams detou ó fondo del brancal dels peus drets endintre, y en alsaria sis canas, fentles quatre pams mes bayxes que les de sant agosti que son sis canes i miga de altaria, en els quals capelles se an de fer una aspillera o bidrieras en quiscuna de pedra picada de un pam y un quart de amplaria y sis pams de largaria en llum y claror E la altaria de tota la principal ha deser de setse canes ultra dela gruyxa de la volta ho pendent, conforme ala altaria y gruyxa de la volta ó pendent del cap de la yglesia predita de sant agosti ab la qual aurá vuit capelles á quiscuna part que serán setse, empero les dues á quiscun costat serviran per lo paratje dels portals que en dita yglesia se farán, com baix se dira de tota la qual fabrica se farán los archs crusés y peus drets mollures de bona pedra picada llisos ab unes copades conforme estan los crusés del cor de sant agosti, sens ferhi bosells ni bordons misgans, sino tot pla y llis ab ditas copades fent les cares deles parets deles capelles de fora tambe de pedra picada y la altra obra de pedra comuna y morter abeurador ben atasarat.

Item, han de fer los solaments y rebases de la mola dela yglesia ayxi al indret del campanar, com dels asperons y enjuses y de tota la restant fabrica conforme la obra reguer, so es: fins á cara de terra dels asperons deu pams o mes en gruyxa y de aqui en avant vuit pams o mes y la obra vuit pams de gruyxa fins á cara deterra o mes y de terra amunt sinch pams o mes, les quals gruyxes puguen creyxer dits mestres fabricados tant quant los paregue convenir par la fabrica y bona arquitectura, pero no pugan disminuir ni minbar.

Item, es pactat y convengut que sie fet y repertit lo presbiteri y repartiment del cap del altar ab los grasons y altana del presbiteri de dita yglesia de sant agosti que te de llargaria vuit canas ab dos grasons al endret del peu dret de la mes prop capella y altres dos devant y al peu del altar major deun pam y un quart de altaria y dos pams y mig de amplaria, la paxina del qual presbiteri sia atxabada y en la mateixa norma que esta lo presbiteri de dita yglesia de sant agosti, acceptat ab les vidrieres com en la nova fabrica no se hagen de fer sino quatre bedrieres, so es: dues a quiscun costat, jat sia que en sat agosti ni age vuyt, empero les quatre bedrieres fabricadores se agen de fer un pam mes amples y tres pams mes llargues queles del presbiteri de Sant agosti, fent y asentantles de bona pedra picada ben repartides les unes deles altres a un llibell dues a quiscun costat.

Item, es pactat y convengut ques fasa la entaulament, cintura y asiento dels crusés allà aont comensarà devallar la volta ó montanya principal de la yglesia, ben rellevat, vistos y segur de bona pedra com es dit, ab la cruserie y claus de la gruyxa y granaria conbenient fent los archs y crusés com dit es llis ab unes copades conforme está lo cruser de Sant Agosti fent y fabricant á mig relleu quiscuna clau los Sants, armes y divises y per aquest afecte per los jurats que les ores serán de la present vila de Valls los serán designats; tot de bona perfecció y com combé.

Item, se han de fer les enjuses o esperons sobre les capelles fins alt escasades y asentades ab totes les arestes de bona pedra tallada de gruyxa de vuyt pams o mes, deixant un portall a quiscuna delles de quatre pams de amplaria y altaria de brome o mes per quepuga rodar cada costat de yglesia sobre les capelles esobre dites capelles se fasa una paret o empits de dos pams en gros y sinch pams de altaria fent pe lo semblant quatre finestres á quiscun costat de yglesia repartides y á proporsionades miren dintre la yglesia de tres pams de amplaria y set de llargaria ab ses regates pera posa vidrieres o enserats.

Item, se ha de fer un sumptuos portal ben llevorat al anfront y que dela yglesia que será enbes la plasa delblat ab personatges de bulto de alabastra, so es: Cristo y Sant Joan en lo flum jordà santa margarida ab lo drach y sant sabestiá ablo martiri asentats y fent lo dit portal ab la fetxura norma y assentament com astá lo portal principal dela yglesia de Sant Agosti de barcelona que sie de catorze pams de amplaria y vint y un pams de altura.

Item, se ha de fer y fabricar sobre dita portalada en lo enfron o espai del entrant dela yglesia que mire enbes dita plaza delblats una claraboya ab sos brasos y crusés que vulgarment se diu O an entalladura de bona pedra picada dela manera y com está la yglesia de reus.

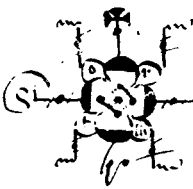
Item, se ha de fer altre portal enbes la part de la vila a miga yglesia conforme astá lo portal del monestir dels Angels dela la ciutat de barcelona, lo qual tingue dotze pams de amplaria y debuit pams de altaria, sobre lo qual se farà y fabricará una torra o campanar asentat sobre dit portal arch é fonaments cobenients, punjantlo quatre canes mes alt que la pus alta esmitat dedita yglesia novament fabricadora, aon hagen de fer un portal para entrar á racorrer la volta o pendo de dita yglesia y dos alendret deles capelles per desobre. La qual torre sefará sega tensolament ab un caragol en lo mig y claraboyas repartides ab deguda llum y claror, fent los ascalons y grases del caragol de pedra picada ab un bordó, y dita ascala de amplaria de quatre pams y alcap dues voltes ó sostres de volta grasa ab sis finestres campanals per santar les campanes desobre deles quals aje volta o tarrat, sobre lo qual tarrat se farà alentorn de dita torra bons ampils, parets o baranes, loqual campanar o torra sia de pedra picada los empils u finestres campanals, y tot lo restant de pedra y morter abeurador. Tindra o tinga debogi lo que poran portar les capelles é convindrà a bona y perfecta obra y bensegura.

Item, se ha de fer lo Cor dels capellans dintre al sol de la yglesie debona volta de rajola ab los cruses de pedra picada conforme astá lo cor dela yglesia de Sant agosti de Barcelona, prenent tantsolament una capelle ab tot lo peu dret y per pujar y devallar a dit cor una ascala de pedra picada ben ampla incorporade y encartade ab la paret, é altra arcada tambe encartada abla paret dejus la torre camapanal fins sobre lo portal on dit campanar astará asentat.

Item se ha de fer altra portal á la altra part dela yglesia que mirará al fosar nou al endret del portal del campanar de la fetxura del portal de la capelle de Sant Cristofol del Carre de Sant

Sic omnibus Notum est ego Bartholomaeus vicarius magister de vallis de vallibus
 brecator ecclesie nomine ville de vallibus. Campi et diocesis tarracoensis. In villa bartholomaei ad presentem
 condita villa de vallibus habitator causa disti. audi. predictorum ecclesiarum. Grant et
 condita villa de vallibus habitator causa disti. audi. predictorum ecclesiarum. Grant et
 ac promissa villa de vallibus habitator causa disti. audi. predictorum ecclesiarum. Grant et
 Verge et benedicti an. villa de vallibus habitator causa disti. audi. predictorum ecclesiarum. Grant et
 villa de vallibus habitator causa disti. audi. predictorum ecclesiarum. Grant et
 villa de vallibus habitator causa disti. audi. predictorum ecclesiarum. Grant et
 flos adnece omnimoda voluntate subona pecunia numerata centum et duode
 sim libras bartholomaei et simit ad complementum et pro complemento scilicet
 viginti mille librarum eiusdem m^o. bartholomaei que vos dicti nati seu vicarij
 predecessores v^orⁱ aut pong dicta universitate predicta villa de vallibus m^oni d^ona
 et solvenda habebant et tenebantur. rone operu et fabrica predicta ecclesie rone
 et pro deo remediando exceptioni pecunie predicta non numerata et no solvenda
 a vobis non habita et non recepta. Et doli mali actionem sustulim et omnialij
 p^ori huj^o obuiam quomomodo fimo vobis rone de predicta centum et duode
 cim libris habita et recepta a vobis rone completat et pro complemento dictam
 viginti mille librarum causa predicta p^otem a p^otem de solvo a p^otem
 recto p^otem veritate p^otem firmisimum de vobis non
 potendo et de non p^otem p^otem dictam viginti mille librarum
 et solvenda stipulatione vallibus. Et tunc hoc p^otem nominata villa
 de vallibus die sabbati vicesima tertia mensis aprilis Anno a nat^o. d^oni
 millesimo quingentesimo octogesimo tertio. Et in meum Bartholo
 mei vicarij confidenti predicti qui her Lando Curro et primo.

Lectes huiusmodi sunt honore Ant^o bonis anglis p^otem conuocant
 et Petrus quibus faber p^otem omnes predicta villa de vallibus.

quum manu Amabachi oritelle aucte Regia not^o publici villa de vallibus
 Campi et diocesis tarracoensis. Qui vire et loc^o ar^o m^ore h^ore et Lando
 n^oci Barbara endens ante not^o publici predicta villa de
 vallibus alij negocijs occupari p^otem p^otem eius p^otem
 sumpt^o a quibus hoc p^otem publicum p^otem
 man^o propria sumpt^o requisitus p^otem ad op^otem

/ S /

Reproducció de l'època signada pel constructor Bartomeu Roig, on declara haver re-
 but la darrera paga del preu de la fàbrica de l'església parroquial de Sant Joan de
 Valls (AHMV).

pere subirá de barcelona, tinga la cara de la yglesia de tou claror y amplaria dotse pams y de altaria debuyt pams ab llinrés y peu dret quiscun de una pesa.

Item, se han de fer dues troncs ó pulpits de pedra picada ab ses arcades, una a quiscuna part de la yglesie.

Item, se han de fer y acentar sis piques per laygua beneyta de pedra marbra de gerona, dues pera quiscun portal.

Item, per lo semblant an de fer una solemne pica pera fonts baptismals oxabada perdafora, redonda per debins de pedra de gerona bensesera y asta á un pam major que la vuy tenim en la yglesia feta y asentada ab tota bona perfecció.

Item, es pactat sia feta una bona sacristia ála part del presbiteri, ó del altar major á ma esquerra en vers la vila ab volta grasa crusés y portal de pedra picada dela amplaria y llargaria que pora ayxir conforme lo lloch y aspay que alli sera.

Item, se ha de fer lo paviment debaix aixi dela yglesia com deles capelles enregolat de bon cayró de terra cuyta de un pam en quadro posat y asentat ab deguda perfecció sobre un bon llit de argamasa.

Item, se ha de fer les voltes y pendents, ayxi dela volta superior dela yglesia com de les capelles totes sobre la cruseria de bona volta grasa y regola ben cuyta a argamasa ben atasarada, cubrin apres totes les dites voltes y pendents de teula ampla y plana al llibell dela volta ó pendent ficada ab bona argamasa, ayxi com asta cuberta la yglesia de reus, en las quals voltas ayxi de la superior com de les capelles y al cap de la torra del campanar se agen de fer asentar les canals conbenients y gargoles de pedra picada para escopir les aygues ploviales llavorantles ab diversitat de figures de animals y aucells per dornament de dita obra, y alantorn de tota la volta superior de dita yglesia se age tambe de fer ampits y baranes per tot lo derredor, de altaria de sinch pams y de gros dos pams i mig, cubertes de bona pedra picada, ayxi mateix com asta pactat se fasen semblants empits ó baranes sobre les capelles y sobre lo tarrat de la torra campanal com desobre es dit.

Item, se ha de reparar, polir y perfilar de paleta, cals y guix dintre ayxi tota la yglesia com totes les capelles deyxant ab tota perfecció, ayxi alt, com bayx tota la obra de dita yglesia.

Item, es pactat y convingut que estiga en facultat dels honorables jurats que vuy son y per temps serán, que si voldran les voltes ó pendents ayxi de la yglesia, com de les capelles se fasa de pedra picada ques manan ámes y á menys lo que mes ó manco costarie de ragola ó pedra los uns als altres respective albitre de un mestre per quiscuna part elegidor sabera, y se puga fer, y la obció tingan sempre feta dita esmena é recompensa dits jurats ques fara de regola o pedra com ells voldran.

Item, es pactat y convingut que tota la fabrica sefasa abtota y convenient proporció, perfecció y tremepe, ayxi ab factura de argamasa y morter ben atasarat y fart, cals ben preparada, étot lo resto de la fabrica ab deguda perfecció; é si dits mestres ab ninguna cosa feyen la obra en res defectuosa sian sempre tinguts del defecte, vici y dany ab esmena y satisfacció deaquells y del doble per los desatents sen importarien com los jurats y consell deValls confien del saber y industria y asperencia de dits mestres encarragant-los asenten y aparfeccionen dita fabrica com la obra y arte arquitectura reguer.

Item, es pactat que dits honorables jurats y consell donen ádits mestres roig la yglesia vella y totes les manobres dela de tot lo que senderrocare per lo ambits y aspay on se asentarà la nora enderrocan empero dits mestres la yglesia vella y tres obras pal aspay obrinse solaments, y tot lo que pera dita fabrica sie necessari, donarli ninguna cosani adjutori sino la quantitat de diners devall escrita ab les pagues, temps baix escrits y acordats, declarant empero que si per embelliment de dita yglesia á dits jurats y consell aparás pendrer y enderrocar altres cases que no estiguen contigues als solaments dela yglesia los dits jurats enderrocaren ó faren enderrocar sien los manobres de dits jurats, y de aquelles fase la vila á ses voluntats.

Item, es contenta la vila y dona facultat a dits mestres que ahont se vulle dins lo terme de Valls volran cercar pedra tant de tall, com comuna en qualsevol propietat puguen cercar, pendre y traure detos pedres a tota sa voluntat sens ninguna contradicció, ni ampag, acceptat empero pedres tallades o ajustades, áles quals no es de intenció dells jurats les agen de tocar sens llicencia de sos amos.

Item, es pactat y consordat que pera dela obra y fabrica puguen pasar y fer pasar qualsevol besties y carros, per qualsevol propietats viña y sembrats per portar la manobra, fusta, cals y arena y altres qualsevol provisions sens empag ni contradicció alguna.

Item, es pactat que sie licit y permes á dits mestres fabricadós en qualsevol part o terme de la present vila que li pasia fe cals, ragola y traure arena y altres manobres prenent y ampriant los amprius coms de llenyes, garrigues comunes com si fos de la vila, tant en los emprius de figarola, prenafeta com de ciurana y altres qualsevol parts del terme, fenlos participants en tot com afills de la vila y segons se deu tenir esguart per la dita fabrica.

Item, es pactat atorguen y consenten los jurats y consell a dits mestres bartomeu rog pare y fill que per ells y sa familia quant entendrán y vagarán en la fábrica de dita yglesia gaudecan y tinguen franquese de totes imposicions, drets, talls ivectigals ayxi com gaudeixen los praveres acceptat empero abla carn per que esdeintenció dels jurats y pacte fet ab dits mestres que la mengén y la paguen com tots los altres seculás.

Item, es pactat e se done facultat á mestres roigs, que per la dita fabrica pugan ampliar y valerse detotes les ayguas puguen venir á dita fabrica y que puga omplir qualsevulla aljups ó bases un dia ó una nit dela setmana, y sia tota a son manar sens nou puga servir sino per la fabrica.

Item, es pactat que los jurats y lavila de Valls se fassen y preparen totes les carreteras dintre lo terme de Valls á despeses de la vila pera portar tots los pertrets y manobres pera dita fabrica, é mes li donaren la habitació en una casa y astables pera ell y sa familia, durant lo temps dedita obra.

Item, dits mestres roigs han de fer una capelle sobre la volta superior para tenir la veracreu y convenir lo terme; é mes faran tres bases ab escambres la una al cor, laltre sobre lo corredor y capelles y laltra sobre la volta ó allá on paria als jurats.

Item, é mes dits mestres an de fer quinze altars de pedra picada i asentar aquells, so es: lo altar major al cap dela yglesia y catorse per les capelles absos peus ben asentats.

Item, los dits mestres roigs sian tinguts y obligats de fer una solemne paret de pedra comuna y morter abeurador de bona argamasa, la qual paret a de ser repartiment entre la yglesia nova, Deu volent fehedora y el cami que volta la present vila del portal nou al portal de Sant Antoni y de allí avant. E la dita paret se ha de principiari del canto de la yglesia del glorios Sant Miguel, fins la cara dela primera torre ques troba anant de la yglesia de Sant Miguel al portal nou, la qual torra deu cobrir lo quondam en franci lloreda lo dit aspay, volen los honorables jurats, prohoms y consell general de dita universitat que dit aspay sia y servezca pera fosar on puguen soterrar los cosos deles persones ques morian a la present universitat y terme de aquella, y aquelles que acollir volran. E dita paret com dit lajen de fer y fabricar, soes: als solaments de gruxa de una cana, diem vuit apms, e la paret talusada, ferma y bona a coneguda del mestre y acabarla al payrement de la yglesia nova acabantla disminuit a sinch pams donantli lo llansament ques deu deyxant forats ab canals depedra quesien aviados per les aygues ploviales declarant que ja en lo principi de dita paret ajén de comensar dela terra ques traurá dels fonaments dela yglesia nova de les manobres del que auran de enderrocar ajén de omplir lo dit aspay a bon orde y qualitat y picat ab massons contra la peret posant com á de astarordenadament, so es: dela dita paret del fosar fins als solaments de la yglesia nova ygalanto ygalment com sia la intensio y pacte se hage de pujar y tot ygualar fins al payrament de dita yglesia nova deyxanto abla convenient pera escopir les aygues ploviales é ygalada dita paret á de fer una barana de altaria sinch pams e de gruxa tres pams cuberta dita barana de bona pedra picada de cap a cap, per que dita barana a de restar descuberta ala pluja, serena y ayre yno te altre remey.

Item, es pactat y acordat entre dita universitat y mestre rog que acabada tota la dita obra yglesia nova y paret del sementiri los dits jurats y universitat sien tinguts y obligats a requeste de dits mestres rogs que dins un mes agen de rebre la dita yglesia assent feta ab perfecció y ben acabada y sidits jurats y universitat ab res tindran dubte que alguna cosa y agues defectuosa en tal cas volen les parts sie conegut del defecte per un mestre de cada part.

Item, es convingut y acordat entre ditas parts que si nostre Senyor Deu ere servit per nostres pecats donarnos treballs de pestes fams ho guerra lo que no vulla ental cas les pagues promeses per dita universitat á dits mestres rogs ajen de cesar y tambe la fabrica; empero resta lliibertat y facultat á dits mestres rogs que pugan obrar y fabricar á tota sa voluntat.

Item, es convingut y pactat entre dites parts que los dits mestres roigs sien tinguts y obligats de comensar dita obra y fabrica a deu dies del mes de setembre ara primer vinent del present any 1569 é de alli abant continuar la dita obra y fabrica sens llevarne ma empero continuar dita obra ordenadament com es pactat.

Item, es convingut pactat y acordat entre dites parts per pacte espres que acabada dita obra y frabrica se haze de fer lo compte entre dita universitat y dits mestres rogs, é lo que se trobará dit mestre ser sobrador a compliment del preu de dita fabrica los es astada y lliurada que lo que restará cobrados son contents dits rogs que de la dita vila de Valls so puga retenir en si asegurat empero á dit mestre rog á forma de censal a raó de vint milia per mil ayxi també poder o lloir dita universitat de cent en cent ducats ayxi com la dita universitat estava obligada a ell enpagar de cent en cent.

Item, es convingut y pactat que pera atendre y complir los dits mestres bertomeu rog pare, y bertomeu rog fill les sobredites coses totes y sengles enla sobredita capitulació contegudes en quant per ells y quiscun dells á solas toque, De son grat y certe ciencia se obleguen ab escritura de ters, bens y persones y per major luició y seguretat de dits jurats y universitat de Valls així presents com venidós donen per fermamnses y principals pagados als magnífichs señor Anrich de Agullana, Francesch Joan de Tamarit, Francesch Xiviller donsell, Joan gomis mercader, Joan Arlés y Jaume Róss botiguer los quals se obliguen ab escriptura de ters ablos bens tantum.

Los quals ayxi principals com fermanses alt en lo precedent capitol nomenats se obliguen á dits jurats y universitat ayxi presents, absents com venidós en la suma y quantitat de quatre milia lliures moneda barcelonesa en cas que dits rogs tinguesen obligació á restitució dedites quatre milia lliures, ayxi en lo defecte que lobra com per no haverla feta, eo aver rebut de dita vila qualsevol quantitat fins a la dita suma, o altrament hoferint si cas que obligació y tingueren ayxi per dits respectes, com per deixar de fer la dita obra los dits rogs en lo termini alt assignat y promes ab totes les clausules neseraries y oportunes y ensemblants les posar acostumades á coneguda del Notari la present estipulant.

Item, ab altre capitol los dits jurats y promens en nom dedita universitat ayxi dels presents, absents y venidós ab determinació de Consell general prenent salabrat abla present casa delavila diumenge a catorse del sobredit mes y any, de son grat y certa ciencia ab acte prometen de donar y pagar als dits mestres bartomeu pare y fill y aqui ells voloran per la obra y fabrica de dita yglesia y paret del sementiri com alt asta mencionat vint y un milia sinch centes lliures moneda barcelonesa pagadores en la forma seguent; so es: lo dia de nostra señora del mes de setembre prop venidor vuitcentes lliures moneda barcelonesa y apres ála festa dela nativitat del señor tambe seguent tambe setcentes lliures de dita moneda he la restant quantitat fins al preu de vint y un milia cinch centes lliures han de dar dotze anys seguentes cent ducats cada mes, comensant lo primer dia de juny del any citad a en los quals dotse anys los dits mestres son obligats en donar la hobra acabada ab tota perfecció, he lo compliment fins á la real solució y pague de les vint y un milia sinch centes lliures la vila tinga acció de aseguració a censal á dit mestre roig y pagar y lloir com ab los precedents capitols asta capitulat y pactat y asó sense dialció excusa ab salari de procurador V sous dins la present vila y X sous fora de aquella, ab restitució de tots danys y damnatges sobre los quals dits roigs y los seus sian creguts abla simple paraula, ningun altre genero de mova request, prometent los dits jurats promens y consell per ells y per los presents absents y venidós no fermar de dret sots pena de cinquanta sous, la qual

pena sia comesa tantes vegades quantes enles mes dites coses será contrafet, y comesa o remesa graciosament he no res menys dites coses totes y sengles astiguen en la forsa y valor per les quals atendre y complir, tenir y servar, dits jurats promens ne obliguen tots llurs bens e de tota la universitat és singulars, he noms de aquells ayxi presents, absents com venidos mobles é immobles agust y per aver. Renunciant al benefici de novas constitucions á la pistola de divi Adriá a la consuetut de Barcelona pactant de dos o de molts ásoles se obligants sotsmetense a qualsevol cort tant acalsiastica com secular ab totes les clausules necesaries y ab jurament.

Item, ab altre capitol les sobredites parts la una part ála altra entre cambiadament y visitu-dinariament convenan y en bona fe prometen deatendre y complir les sobredites coses totes y sengles en la sobredita capitulació designades escrites y contingudes en quant per quiscuna de les parts toquen y fan sots pena ó arrés de mil ducats moneda barcelonesa, la qual pena si comensa será, sia adquisida los dos tersos a qui dites coses atenyará y complirà y contra aquelles no farà ni vindrá, y l'altra ters ála cort ques fara la excusió, la qual pena sia comesa tantes vegades quantes en dites coses será contrafet y comensa ó no, ho grasiosament remesa no res menys las sobredites coses sortescuen á son degut efecte y major luició de dites coses los dits jurats y promens tant en son nom com de tota la universitat ayxi presents absents com benidós ne obliguen sos bens mobles é immobles, aguts y per aver é los dits bertomeus rogs ne donen per femansas als dits ja mencionats. Y no res menys los dits rogs prometen donar la obra ab bon acabament de dita yglesia y sementiri de asi a dotse anys primers venidós comensados lo dia y festa de nostra senyora de setembre seguint, continuant dita obra ordenadament sens llevarne la má ni intervalo algun jornalment ab les fermansas y obligacions mes mun dites.

Et ideo nos dicte partes.

Testimonis en la ferma del present acte dels jurats y promens y de mestre bartomeu rog pare y mestre batomeu rog fill joan montserrat y antoni armengol de puigpelat, pere tarrés de la quadra del terme del Callar.

APÈNDIX II

1583, abril 13, Valls.

«Àpoca firmada per lo honorable m' Bartomeu Roig mestre de la fàbrica de l'es-glésia de la present vila de Valls per lo compliment del preu de dita fàbrica».

AHMV. Pergamins, núm. 275 (catàleg Moragas) 415x215 mm.

Publicat parcialment per, F. PUIGJANER, *Història de la villa de Valls*, Valls 1881, pàg. 402.

Sit omnibus notum quod ego Bartolomeus Roig, magister domorum ac fabricator Ecclesiae novae de Vallibus, campi et Diocesi Tarraconensis, civis Barchinonae, ad presentem in dicta villa de Vallibus habitator causa edificandi predictam Ecclesiam, gratis et ex mea certa scientia per me et meos confiteor et in veritate recognosco vobis magnificis ac providis viris Magistro Jacobo Arrufat artium et medicinae doctori, Andreae Virgili et Benedicto Anguera Juratis anno presentis et currentis Universitatis predicta villa de Vallibus presentibus, quod dicto nomine juratorum ac pro dicta universitate predictae villa de Vallibus dedistis et solvistis mihi, ego que á vobis habuisse et recepisse confiteor ad meas omnimodas voluntates in bona pecunia numerata Centum et duodecim libras barchinone monete et sunt ad complementum et pro complemento illarum viginti millia librarum eiusdem monete barchinone, quas vos dictis nominibus, seu verius predeces obres vestri, aut potius dicta universitas predictae villae de Vallibus mihi dare et solvere habebant et tenebantur ratione operis et fabrique predictae ecclesiae novae Et ideo renuntiando exceptioni pecuniae non numeratae et non soluta et á vobis non habita et non recepta. Et doli mali actioni que infactum et omnis aliis juri huius obvianti quovis modo facio vobis et vestris de predictis Centum et duodecim libris habitis et receptis á vobis rationi complementi et pro complemento dictarum viginte mille librarum causa predicta presentem apocham de so-

luto atque in testimonium veritatis pactum que firmissimum de ulterius non petendo et non agendo pretexta dictarum *Viginti mille llibrarum* et solemnii stipulatione vellatum. Actum est hoc in prenominata villa de Vallibus die sabbati vigesima tertia mensis aprilis Anno a nativitate domini millesimo quingentesimo octogésimo tertio. Sig+num meum Bartolomei Roig confitentis predicti qui haec laudo concedo et firmo.

Testes huius rei sunt Antonius Anglés parator llanearens et Petrus Guasch faber ferrarius omnes perdicta villa de Vallibus.

Sig+num meum Michaelis Ortells auctoritate regia notarii publici villae de vallibus campi et diocesis tarraconensis. Qui vice et loco ac nomine discreti Ludovici Barbara eadem auctoritate notarii publici predictae vilae de vallibus aliis negotiis occupato premissis interfui eaque in notam funxi a qua hoc presens publicum instrumentum extraxi manu propria scriptum requisitus Clausi ab opus dictorum magnificorum juratorum.